

ზაზა ვაშაყმაძე

საქართველოს ეკლესიისა და სახელმწიფოს

ურთიერთობა 1918-1927 ფლებში

ეკლესიისა და სახელმწიფოს ურთიერთობის თუორია

სამართლიანობა მოითხოვს, რათა ეკლესიისა და სახელმწიფოს შორის ურთიერთობის სფეროში სწორად იქნეს გამიჯნული უფლებრივი საზღვარი.

ეკლესია წარმოადგენს თვით-არსესა და სახელმწიფოსაგან დამოუ-

კიდებელ სარწმუნოებრივ ორგანიზმს, ისევე როგორც სახელწიფო წარ-

მოადგენს ეკლესიისაგან დამოუკიდებელ პოლიტიკურ ორგანიზმს. არც

ერთი არ ჰგავს ერთმანეთს არც მიზნით, არც წყობილებით, მაგრამ მიუხე-

დავად სხვაობისა, ეს ორი უდიდესი ორგანიზმი, ეკლესია და სახელმწიფო,

ურთიერთობის გვერდით არსებობს. თითოეული მათგანი თავთავის სფერო-

ში დამოუკიდებლად მოქმედებს და არც ერთს არ აქვს უფლება, მეორის სფეროში შეიჭრას.

აქ ფუნქციათა და უფლებათა სრული განცალკევებაა. მათ შორის უფლებათა აღრევა ისევე არ შეიძლება, როგორც არ შეიძლება მათი მიზნებისა და საშუალებების ურთიერთიჩანაცვლება.

თანამედროვე სამართლებრივი მოთხოვნებით, ასეთია ზოგადად იდეალ-

ური ურთიერთობა ეკლესიასა და სახელმწიფოს შორის. მაგრამ ეს იმას არ ნიშნავს, თითქოს სახელმწიფოს უფლება არ ჰქონდეს, ეკლესიას რომე-

ლიმე კონკრეტულ შემთხვევაში ოპოზიციაში ჩაუდგეს, მასთან ურთიერ-

თობაში მიღებული გადაწყვეტილება მტკიცედ დაიცეს.

არ უნდა დაგვავიწყდეს, რომ როგორც ეკლესიას, ისე სახელმწიფოს ადამიანებთან აქვთ საქმე. პირველი მას ცნობს როგორც რელიგიურსა და ზნეობრივ პიროვნებას, მეორე კი როგორც სამოქალაქო და პოლიტი-

კურ არსებას. ორივე მხარის სამართლებრივ-მორალური და რელიგიურ-

პოლიტიკური ურთიერთობის ობიექტი, ადამიანი, ანუ ცოცხალი არსებაა; როდესაც რომელიმე სახელმწიფოს მოქალაქე ეკლესის წევრი ხდება, იგი სახელმწიფოებრივ ვალდებულებებზეც პასუხისმგებლობას ინარჩუ-

ნებს. ქრისტიანი მონათვლის შემდეგაც იმავე ერის, ოჯახისა და სახელმ-

წიფოს წევრი რჩება, რომელსაც მონათვლამდე ეკუთვნილა.

მართალია, თავისი მიზნით ეკლესია „არა ამის სოფლისაგანი არს“, მაგრამ იგი მაინც ამ ქვეყნად, სახელმწიფოს ტერიტორიულ საზღვრებს შორის არსებობს და ამქვენიურ დწესებულებებთან აქეს მეზობლობა.

თავისი მიზნის მისაღწევად ეკლესიას აუცილებლად სჭირდება:

1. სიტყვისა და ქადაგების თავისუფლება;
2. იმუნიტეტი საღმრთოსმსახურო და საორგანიზაციო კრებების გა-
მართვისა;
3. შენახვა და მოვლა-პატრონობა ეკლესია-მონასტრებისა;
4. უზრუნველყოფა საეკლესიო ორაქტისა.

ყოველივე ამას, რასაკვირველია, სჭირდება ქონებრივი და მატერიალური რესურსები, ხოლო ეს საჭიროებანი ეკლესიას ერთგვარ კორპორაციულ დაწე-სქებულებად (იურიდიულ პირად) აქცეს, სახელმწიფოში იურიდიული პირის უფლების მოპოვებას, ანუ სტატუსის განსაზღვრას აიძულებს. ამ კუთხით ეკლესიას არ შეუძლია, სახელმწიფოს გვერდი აუაროს, მის იურისდიქციას-თან საქმე არ დაიჭიროს. თავის მხრივ, სახელმწიფოსათვის საჭიროა იცოდეს, თუ რა „კორპორაცია“ ეს ორგანიზაცია, როგორია მისი მიზანი და სხვ.

აქ იწყება უფლებრივი დამოკიდებულებანი ეკლესიასა და სახელმწი-ფოს შორის, მაგრამ აქვე ედება საზღვარი აღნიშნულ დამოკიდებულე-ბათა ხარისხსაც. ეკლესია სახელმწიფო კანონმდებლობაზე დამოკიდე-ბული ხდება, როგორც იურიდიული პირი, ხოლო სახელმწიფოს უფლება აქვს შექმოს მას, მხოლოდ როგორც იურიდიულ პირს, ანუ რელიგიურ საზოგადოებას. ამ უფლებამოსილებას სახელმწიფო ვერ გასცდება, თუ სურს კანონიერ ჩარჩოებში დარჩეს. სახელდობრ, სახელმწიფოს შეუძლია, ეკლესია ნებადაროულ საზოგადოებად აღიაროს, შეუძლია რამდენადმე მფარველობაც გაუწიოს, მაგრამ, როგორი ურთიერთობაც უნდა ჰქონდეს ეკლესიასთან, სახელმწიფოს უფლება არა აქვს, მას წეს-წყობილება შეუცვალოს, მისი შიდა მართველობა, კანონმდებლობა და სამართალი დაადგინოს, მის სწავლება-მოძღვრებაში ცვლილება შეიტანოს.

სახელმწიფო ვალდებულია, მხოლოდ უზრუნველყოს ეკლესიის წევრ-თა ნამდვილი სარწმუნოებრივი თავისუფლება და საეკლესიო დაწესებ-ულებათა ხელშეუხებლობა ეკლესიის გარეშე მდგომ პირთა და დაწესებ-ულებათაგან. გარდა ამისა, სახელმწიფოს არც არაფერი მოეთხოვება და არც არაფერი ეკლესია. ეკლესია არ უნდა შეაცდინოს საერო მთავრობის მხრიდან კეთილმა განწყობამ. იგი მუდამ უნდა ცდილობდეს, ამ კეთილგან-წყობამ ზომას არ გადააჭარბოს. მას ყოველთვის უნდა ახსოვდეს, რომ რო-გორც ეკლესიის წევრობა, ისე მართვა-გამგეობა და სწავლა-მოძღვრება, ყველაფერი გულწრფელ ქრისტიანულ სიყვარულსა და თავისუფალ რწმენ-აზე უნდა იყოს დამყარებული, ყველაფერი წმინდა ზეობრივი მოტივები-საგან უნდა მომდინარეობდეს. ამის გამო ეკლესია უნდა ერიდოს სახელმ-

წიფოსაგან, ან კერძო გაფლენიან პირთაგან, იმნაირი პრივილეგიებისა და დახმარების მიღებას, რომელიც მის წევრთა და იერარქიის მოქმედებას ამ წმინდა ზეობრივ და სარწმუნოებრივ ხასიათს დაუკარგავს [1:5,6].

სახელმწიფოს მხრიდან ეკლესიის ზედმეტი მფარგელობა და მისთვის ქონებრივი და სხვა პრივილეგიების მიცემა გამოიწვევს სამღვდელო იერარქიაში ისეთი პირების მომრავლებას, რომელთაც ხშირად პატივმოყვარეობა და ქონებრივ-პოლიტიკური მოტივები ამოძრავებთ. რაღა სათქმელია და ამ შემთხვევაში ეკლესია ბევრს ვერაფერს მოიგებს, პირიქით, მისი საქმე და-ცემის გზას დაადგება, მის წევრთა ზეობრივ-სარწმუნოებრივი დონე შესამჩნევად დაიწევს, მისი იერარქია საერო მთავრობის ყურმოჭრილ მონად და პატივმოყვარე მატერიალისტთა ბრძოლ გადაიქცევა. ერთი სიტყვით, ასეთ შემთხვევაში, სამღვდელოება გახდება არა მარტო მონა საერო მთავრობისა, არამედ გაბატონებული კლასის ინტერესების დამცველი, ყოველივე ეს კი უარყოფა იქნება იმ პრინციპისა, რასაც სახელმწიფოსა და ეკლესიის სრული განცალკევება ჰქვია.

ყოველივე ზემოთქმულიდან ირკვევა, თუ რა საზღვარს არ უნდა გადას-ცილდეს „მფარველობითი განწყობილება“ სახელმწიფოსი ეკლესიასთან. რას უნდა აძლევდეს პირველი უკანასკნელს და რას უნდა სჯერდებოდეს უკანასკნელი პირველისაგან [1:7].

ეკლესიისა და სახელმწიფოს ურთიერთობის საკითხებე შეხედულება ნათლად აქვს გამოხატული იმპერატორ იუსტინიანეს (527-565 წ.) თავის მე-6 ნოველაში: „ორი უდიდესი ნიჭი აქვს მომაღლებული ღმრთისაგან კაცობრიობას: მღვდლობა და მეფობა, რომელთაგან პირველი საღმრთო საქმეებს ემსახურება, ხოლო მეორე საკაცობრიოს. ორივე კი ერთი და იმავე დასაბამიდან გამომდინარეობენ და ამგრძენ ადამიანის ცხოვრებას“. როგორც ვხედავთ, იუსტინიანეს სწამს, რომ მღვდლობა და მეფობა, ანუ ეკლესია და სახელმწიფო, ორი განცალკევებული სფეროა, თუმცა დასაბამი ერთი აქვთ, მაგრამ ეს განცალკევება ხელს არ უშლის მათ ერთსა და იმავე მიზანს, საერთო კეთილდღეობას ემსახურონ. საჭიროა მხოლოდ, საერო მთავრობის თანადგომით ეკლესიამ თავისი საქმე წარმატებითა და ღმრთისათვის სათხოდ მოაწყოს, ხოლო სახელმწიფომ სიმართლით მართოს საერო საქმეები. მაშინ ამ ორი განცალკევებული მუშაკობისგან საბოლოოდ მყარდება „ჰპარმონიული კაშირი“ ეკლესიასა და სახელმწიფოს შორის [1: 11, 12].

ეკლესიისა და სახელმწიფოს ურთიერთობა 1918-1921 წლებში

თუ გადავხედავთ XX ს. საქართველოს ეკლესიისა და სახელმწიფოს ისტორიას, დავინახავთ ერთ საინტერესო ფაქტს: წინა საუკუნის დასაწყისში ეკლესიის თავისუფლება და დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლა წინ

უსწრებდა სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენასა და ცნობას. საქართველოს ეკლესიის აგტოკეფალია გამოცხადდა და აღდგა 1917 წლის 12(25) მარტს, ხოლო საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენის გამოცხადდა 1918 წლის 26 მაისს.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე შეიძლება ითქვას, რომ წინა საუკუნის დასაწყისში დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლაში ეკლესია წინ უწრებდა სახელმწიფოს [2:10].

ეკლესიასა და სახელმწიფოს ურთიერთობა ყოველთვის ყველა ქავე-ნაში საინტერესო და ამავე დროს აქტუალური იყო. ამ მხრივ გამონაკლისი არც საქართველოა. ამჯერად ამ ორი „ინსტანციის“ ურთიერთობას შევქებით სამართლებრივი კუთხით 1918-1921 წლებში. ეს საკითხი რამდენიმე მხრივ არის საინტერესო. ჯერ ერთი იმიტომ, რომ ორივე მხარემ გამოაცხადა დამოუკიდებლობა და მიიღო თავისუფლება და დაიწყო ნაბიჯების გადადგმა ერთმანეთისაკენ, ხოლო, მეორე მხრივ, ეს პერიოდი სახელმწიფოსა და ეკლესიის ურთიერთობისა სამართლებრივად შეუსწავლელია და ამ კუთხით მუშაობა, ვფიქრობ, ორივე მხარისთვის საინტერესო იქნება.

მათი ურთიერთობის მოკლე დროის მიუხედავად, დაიწყო საკანონმდებლო აქტების მიღება ურთიერთობის დასარეგულირებლად, რასაც ბოლშევიკურმა ხელისუფლებამ შეუშალა ხელი.

1918 წლის 26 მაისს სახელმწიფო ბრივი დამოუკიდებლობა გამოაცხადა სოციალ-დემოკრატიულმა ხელისუფლებამ, რომელსაც, რბილად რომ ვთქვათ, საერთოდ, „დიდი სიყვარული და ინტერესი“ არ გააჩნდა რელიგიისა და, კერძოდ, უკვე ავტოკეფალიაგამოცხადებული საქართველოს ეკლესიისადმი.

ყოველივე ეს აისახა მათ მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებებში:

1. საქართველოს პარლამენტის და საქართველოს რესპუბლიკის 1918 წლის 26 ნოემბრის კანონში „საღმრთო სჯულის სწავლების გაუქმების შესახებ“.

2. დეკრეტში „საისტორიო, საარქეოლოგიო, სამხატვრო და სხვა საკულტურო ნივთების საქართველოს რესპუბლიკიდან გატანის აკრძალვის“ შესახებ, რომელიც საქართველოს დამფუძნებული კრების და რესპუბლიკის მთავრობის მიერ 1920 წლის 28 მაისს [3:110. 396] იქნა მიღებული.

3. 1921 წლის 21 ოქტომბრის საქართველოს კონსტიტუციის — ა) მუხლი 31. ბ) თავი 16, სახელმწიფო და ეკლესია. მუხლი 142, 143, 144 [4:16, 37].

განვიხილოთ თითოეული კალ-კალე:

— კანონი „სალმრთო სჯულის სწავლების გაუქმების შესახებ“:

1. ყოველი ტიპისა და საფეხურის სახაზინო და კერძო უფლებიან სკოლაში გაუქმდეს საღმრთო სჯულის სწავლება და საღმრთო სჯულის მასწავლებლის თანამდებობა.

იყო საღმრთო სჯულის მასწავლებელთა ჯამაგირისათვის.

3. შტატის გარეშე დატოვებულ საღმრთო სჯულის მასწავლებელთ მიეცეთ ჯილდო, რომელიც დაწესებულია 1918 წლის ივნისის 5-ის კანონით.

4. იმ შშობლებს, რომლებიც მოისურვებენ, თავიანთ შვილებს საკუთარი ხარჯით ასწავლონ საღმრთო სჯული, დაეთმოთ სკოლის შენობა იმ საათებში, როდესაც ეს ხელს არ შეუძლის სხვა საგნების სწავლებას.

5. ეს კანონი ძალაში შედის დღიდან მისი გამოქვეყნებისა მთავრობის ორგანოში „საქართველოს რესპუბლიკა“.

ამ კანონის მიღებით, მაშინდელმა ხელისუფლებამ პრაქტიკულად აკრძალა რელიგიის სწავლება ყველა ტიპის სასწავლო დაწესებულებებში და დაადგა ინტერნაციონალიზმისა და უღმრთოების გზას.

— დეკრეტი „საისტორიო, საარქეოლოგიო, სამხატვრო და სხვა საკულტურო ნივთების საქართველოს რესპუბლიკიდან გატანის აკრძალვის შესახებ“:

საქართველოს რესპუბლიკიდან განათლების მინისტრის ნებადაურთველად აკრძალულია გატანა ყოველგვარი საისტორიო, საარქეოლოგიო, სამხატვრო და საკულტურო ნივთებისა.

შენიშვნა. ამგვარ ნივთებს შეაღეგნენ: ყოველგვარი საეკლესიო ნივთი და სამკაული, ხატი, ჯვარი, ჭურჭელი, შესამოსელი, ქსოვილები, ნაკერნაქარგი ნივთები, ხელნაწერი და ძველი ნაბეჭდი წიგნები, სიგელ-გუჯარნი, ქანდაკებანი და ჩუქურთმიანი ქვები და სხვა ჩუქურთმიანი ნივთები.

მაშინდელი ხელისუფლების დამოკიდებულება რელიგიისა და ეკლესიისადმი თვით ამ „დეკრეტის“ სახელწოდებიდანაც კარგად ჩანს. მაშინ არსად არ არის ნახსენები „საკულტო ნივთები“; ანუ ის ნივთები, რომელიც საჭიროა რელიგიური რიტუალისა და წესების ჩასატარებლად. ზემოთ ჩამოთვლილ საკულტო დანიშნულების ნივთებს ისინი მხოლოდ მხატვრული და კულტურული დანიშნულების ნივთებად, ანუ ფაქტობრივად სამუხეუმო ექსპონატებად მიიჩნევდნენ.

საინტერესოა ისტორიისთვის: როდესაც საქართველოს ოკუპაცია მოხდა და თბილისში წითლები შემოვიდნენ, ქორდანიას მთავრობამ ეროვნული საგანძურო ბათუმიდან გემით წაიღო ემიგრაციაში. მაშინ თუ გაახსენდა ვინმეს აღნიშნული „დეკრეტი“ და თუ შეიქმნა სამართლებრივი დოკუმენტი მაშინდელი განათლების მინისტრისა „ეროვნული საგანძუროს“ საქართველოდან გატანის შესახებ?

— 1921 წლის 21 თებერვლის საქართველოს კონსტიტუცია.

მუხლი 31. ყოველი მოქალაქე სინდისის სრული თავისუფლებით სარგებლობს. მოქალაქის დევნა და მისი პოლიტიკური თუ სამოქალაქო უფლებათა შეზღუდვა სარწმუნოების გამო არ შეიძლება. ყველას შეუძლია აღიაროს ის სარწმუნოება, რომელიც სურს, ანდა არცერთს არ ეკუთ-

გნოდეს. სარწმუნოების მომიზეზებით მოქალაქეობრივი და პოლიტიკური მოვალეობის აღსრულებაზე უარის თქმა არავის შეუძლია, გარდა იმ შემთხვევებისა, რომელიც ცალკე კანონით იქნება განსაზღვრული. სარწმუნოებრივი ხასიათის აქტებს არავითარი გავლენა არა აქვს მოქალაქეობრივ უფლებასა და მდგომარეობაზე.

მუხლი 142. სახელმწიფო და ეკლესია განცალკევებული და დამოუკიდებელი არიან.

მუხლი 143. არც ერთ სარწმუნოებას არა აქვს უპირატესობა.

მუხლი 144. ხარჯის გაღება სახელმწიფოს ხაზინიდან და ადგილობრივ თვითმმართველობათა თანხიდან სარწმუნოებრივ საქმეთა საჭიროებისათვის აკრძალულია.

მართალია, ამ კონსტიტუციას რეალური მოქმედება არ ეწერა, მაგრამ ნათლად გამოჩნდა იმდროინდელი ხელისუფლების ხედვა ეკლესიასთან მიმართებაში.

ეკლესია და სახელმწიფოს ურთიერთობა საბჭოთა ხელისუფლების დასაწყისში (1921-1927)

საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების შემდგომ რადიკალურად შეიცვალა საბჭოთა საქართველოს ხელისუფლებისა და ქართული მართლმადიდებელი ეკლესიის ურთიერთობა. ჟორდანიას ხელისუფლება კომუნისტური ხელისუფლების ფონზე უცოდველი კრავით ჩანს. ამ დროიდან დაიწყო საქ. ეკლესიის რეპრესიებისა და უბედურების ხანა: მასობრივი დაჭრები და დახვრეტები სასულიერო პირებისა, ნგრევა ეკლესია-მონასტრებისა; დამყარება მასობრივი „უღმერთობის“ პერიოდი, რამაც რამდენიმე ათწლეულს გასტანა.

უნდა აღინიშნოს ის ფაქტი, რომ რწმენისა და რელიგიის წინააღმდეგ ბრძოლაში საქართველოს კომუნისტური ხელისუფლება, ისევე როგორც რუსეთში, განსაკუთრებით იღვწოდა მართლმადიდებელი ეკლესიის წინააღმდეგ, განსხვავებით ქვეყანაში არსებული სხვა კონფესიებისაგან.

საბჭოთა ხელისუფლებაც ისევე მოიქცა როგორც ჟორდანიას მთავრობა. პირველი, რაც კომუნისტებმა ხელისუფლებაში მოსვლიდან ორ თვეში გააკეთეს, იყო მიღება დეკრეტისა №21 სახელმწიფოდან ეკლესიის და ეკლესიიდან სკოლის გამოყოფის შესახებ.

გთავაზობთ საქართველოს საბჭოთა რესუბლიკის კანონმდებლობას ეკლესიის შესახებ [5:5-16]:

საქართველოს ს. ს. რესპუბლიკის კანონიდაგმობა ეპკლესის შესახებ.

საქართველოს სოციალისტურ საბჭოთა რესპუბლიკაში კულტურა ჩამომატებულია სახელმწიფოს, სკოლა ეკლესიას, თუმცა სარწმუნოებრივი და ონტო-სარწმუნოებრივი პროცეგანდის თავისუფლება მინიჭებული აქვს კულტურული მოქალაქეს იმ თურილებელის პირობით, რომ პროცეგანდა ხდებოდეს პოლიტიკურ და სოციალისტურ მიზანთა გარეშე.

ს. ს. ს. რესპუბლიკის კონსტიტუციის მუხ. 11.

ოფიციალური გაცემის გადაწყვეტა.

ზრულიად საქართველოს ხაბჭოთა ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის ახსნა-განჩარტება საქართველოს ხოც. ხაბჭ. რესპ. ძირითადი კანონის (კონსტიტუციის) 11 მუხლისა.

საქართველოს სოც. სამ. რესპუბლიკის ძირითადი კანონის (კონსტიტუციის) მუხ. 11 მუხლ. ანიჭებს კულტურული მოქალაქეების რელიგიური პროცეგანდის თავისუფლებას. 11-მუხლი მოქალაქეებ გულისხმობს მხოლოდ საბჭოთა მოქალაქეებს და არა უცხოელს, რაც სჩანს ძირითადი კანონის მერვე მუხლიდან. აქ, სხვათა შორის აღნიშვნულია, რომ კულტურული ის მოქალაქობრივი უფლება-მოვალეობა, რაც კი საქართველოს ს. ს. რ. კონსტიტუციით დაწესებულია საქართველოს სოც. ხაბჭ. რესპ. მოქალაქეთათვის, ზრულდება რესპუბლიკის ტერიტორიაზე მუთუ სხვა საბჭოთა რესპუბლიკის კულტურული მოქალაქეების უფლება.

ამის გამო სრულიად საქართველოს ხაბჭოთა ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტი გამოჩიტავს, რომ საქართველოს ტერიტორიაზე რელიგიური პროცეგანდის თავისუფლება მუთვნის მარტოოდენ საბჭოთა მოქალაქეთ, და არა უცხოელთ.

სრულიად საქართველოს საბჭოთა ცენტრალური
აღმასრულებელი კომიტეტის თავმჯდომარე ფ. მახარაძე.

სრულიად საქართველოს საბჭოთა ცენტრალური
აღმასრულებელი კომიტეტის მდივანი ს. თოლია.

1927 წ. თებერვლის 18.
ტფილისი—სასახლე.

- 6 -

ଭୋଲାପାତି ନେ 21.

სახელმწიფო და უკუნის და უკუნიდან სკოლის გამოყოფის ზესახებ.

- 1) სარწმუნოება. კურიტ საქმეა ყოველივე მოქალაქესთან, ყოველ მოქალაქეს შეუძლიან აღიაროს ესა თუ ას სარწმუნოება, ან არ აღიაროს სტულგით აზ-კორარი სარწმუნოება.

- 2) მიუკონება ამა თუ იმ ხარწმუნობრივისაღმი არ ქმნის მოქალაქეს ითვერთ.

- 3) ეკლესია გამოყოფილია სისტემური მაგან.

- 4) զիմանցութեա զամուցիմ կողազգա՞ր և յօտ օքցունոնքոյ յանոնցնենս և ձագացնուցքածա, հոմելուաց Ցըսդլուատ Տենդուսոն տապուստուցքնեն Ցըսդի՛րոցք և ան լու Ցըննլուցա, կողազգա՞ր սպալմբոյոց Ցըննլուցա, ձայսնորոցտու ամա տոյ մի Տարվամենոցքնենս Ծղութեաբամտան ան լու Տանոցագու Տանիմոցնոցնենս կոմիտացուատան, Հապամիքնուցա.

- 5) სახელმწიფო ბრიფ და სხვა საზოგადოებრივ უფლებებით დაწესებულებათა მიერგებას არაეთმარი ჩელიკიური წესების და ცერემონიების შესრულებათან არ მოიაქს.

- 6) თიერისუფლი შესრულება რელიგიური წესებისა უზრუნველყოფილია იმდენად, რომდენად ისინი არ არისეკნ საზოგადოებრივ წესრიგს და არ წირ-მთადევნებს მოქალაქეთა უფლებების შეღახვის ცდის. აღვილობრივ ხელისუფლებას უფლება აქვს-მიიღოს ასეთ შემთხვევაში სათანადო ზომები საზოგადოებრივ წესრიგის და შეკირობითობის უზრუნველყოფად.

- 7) არევის არ შეუძლიან თვისი ჩელინგვიურ შეხედულობებშე დატონი-
ბით მხარი აუცილის თვის მოქალაქეობით მოვალეობათა შესრულებას. ფარ-
ნაკლისი ერთი მოქალაქეობით მოვალეობის მეორეთი შეცელის პირობით და-
შემდი ყოველ კრიტიკმთველების სიხალოს სასამართლოს გადაწყვეტილებით.

- 8) ଶାର୍କ୍‌ଫ୍ଲେମନ୍‌ଗ୍ରେନ୍‌ରୁଗ୍ ଫ୍ରେଶ ଏବଂ ରୁହିରୁହି ପ୍ରେରଣକ୍ଷେତ୍ରରେ ଉନ୍ନତି ଦେଖିଲୁଛି।

- 9) მოქალაქეობრივი კოთარების აქტები წარმოებულ უნდა იქნას მხოლოდ სამინისტრო ხელისუფლების მიერ, სახელმომართო მოქალაქეობრივ კოთარების-აონისნის აღმოჩენილების საშუალებით.

- 10) Կառուց գալուստութեան պարտավունակութեանը.

- 12) კულტურული სამუშაოს და რელიგიური საზოგადოებრივი ქმრის მიღების სერთო წესებს შესახებ კრიტიკა საზოგადოებრივის და კაცობრივის და ას სამუშაოების არაკონტროლირებულობით და სოციალურობით არა სისტემურობის და

— 7 —

არც მისი აღგოლომრივ ან სხვაგვარ აეტონომიურ და თვითმართველ დაწეს სემულებიდან.

13. არც იძულებითი გადასახადები საეკლესიო და ჩელიივიურ საზოგადოებათა სისარგებლოდ, იგრეთვე არც მაღდატანებითი ან დამსჯელი ზომები ამ საზოგადოებების მხრივ მათივე თანაშეეკრთა მიმღერთ არ შეიძლება დაშვებ ბულ იქნის.

14. საეკლესიო და რელიგიურ საზოგადოებებს არ აქვთ ნება კერძო საკუთრების ფლობისა, აგრეთვე იურიდიულ პიროვნების უფლებასაც შეკლებული არიან.

15) საქართველოს რესპუბლიკაში არსებული საეკლესიო და რელიგიურ საზოგადოებათა მოქლი ქონება ცხადდება სახილზო საკუთრებათ.

შენობები და საგნება, რომელიც დანიშნული არიან სპეციალური საღვთოსმისური მიწინებისათვის, უფასოდ ეძლევათ სამარებლად საინიციად სარწმუნოებრივ საზოგადოებებს ცენტრალურ ან და იდეილობრივ სახელმწიფოებრივ ხელისუფლების განსაკუთრებული დადგენილებით.

ჟავახის სახელმწიფოდან და სკოლის ეკლესიიდან გამოყოფილ დეკრეტის შესახებ ინსტრუქცია იუსტიციის სახილზო კომისარიატის მიერ გამოქვეყნებული იქნება ცალკე.

ს. ს. ს. ჩ. რეცემის თავმჯდომარის მოიდგინე თანახლაშვილი.

რეცემის მდიდარი შ. გამჩიჩიძე.

1921 წ. აპრილის 15 დღეს.

ტფილის—სასახლე.

სიხსრის ხამართლის კოდექსის განსაკუთრებული ნაწილის, თავი III, სახელმწიფოსაგან ეკლესიის ჩამონაშორების წესის დარღვევა.

123. მოსატყუებელი მოქმედების ჩაღნა ხალში ცრუმორწმუნოების აღსაძრავი, იგრეთვე მით რაიმე სარეგებლობის მოსაპოებლად გამოიწვევეთ თავისუფლების აღყერის ერთ წლამდე ან მავე ვადით იმულებით მუშაობის.

124. მწარებელი მცირებულებანთა და არა სრულწლოვანთა რელიგიური მოძღვებისა სახელმწიფო ან კერძო სასწავლებელისა და სკოლაში გამოიწვევებ იმულებით მუშაობის ერთ წლამდე.

125. ყოველივე მაღდატანება საეკლესიო და რელიგიური თავისი საკუთრებულო გადასახადის იურიდიკური დროს გამოიწვევეთ იულებით მუშაობის ეჭვს თვემდე, იდგილობრივ საბჭოსთან ხელშეკრულების დადგების უფლების ჩამორთვებით ირ წლამდე დათოსმისახურებისათვის საქირო ქრისტიანისა და შენობის მომსახურების შესახებ და თავისი ქრისტიანის ქრისტის კონფისიციით.

126. მითვისება რელიგიური ან საეკლესიო თავისი საკუთრების მიერ ხადმინისტრაცია, სამოსამართლო ან საქეევნო ხამართლის ხასიათის სხვა ფუნქციისა

- 8 -

ამ და იურიდიკული პიროვნების უფლებისა გამოიწვევს იძულებით შუშაობის ექს თვემდე აღნიშნული ორგანიზაციის ლიკვიდაციით და მისი ქონების კონ-
ფისაციით.

128. ხელის შემდეგ რელიგიური წესის ასრულებისათვის, უკეთ ეს შესა არ დაარღვევს საზოგადოებრივ წესიერებას, და მის შესრულებას თან არა ნდევს მიერთო უფლების შელახა, გამოიწვევს იძულებით მუშაობას ექვს თვემდე.

მოქალაქობრივი მდგრადართვის პრეზიდენტის შესახებ

შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატის განმაზრება.

ଓଡ଼ିଆ ଲେଖନାମି N-66.

მიეკალა ქობრისი და მის მართვის აქტების ჩრდილი დაშოუკიდებლად ხამ-
ლა და პირთა მიერ საჩრდილოებრივი წესების შესრულების უფლების შე-
ხახებ.

მოქალაქეობრივი მდგრადირეობის აქტების ნაწილ დღიულობრივი ორგანიზაციების შეკითხვების გამო, აქტმალური იქნეთ თუ არა სამღებელო პირით საჩუმებრივი წესების (მონაცელა, დასაღლავება, ჯერის წერია და სხვა) შესრულება ამა თუ იმ მოქალაქეობრივი მდგრადირეობის აქტის უმნიშვილის რეგისტრაციაში გათარებამდე, შინაგან საქმეთა და იუსტიციის სახალხო კომისარიატებით განხილულება:

"ეკლესიის სახელმწიფო სისტემის" გამოყოფის" დეკრეტის თანახმად სიმღერა-
ლო პირით მიერ სარწმუნოებრივი წესების შესრულება არის კერძო საქმე და
რამდენად ამ წესების შესრულება არ უწინააღმდეგები მომქმედ კანონმდებლო-
ბას და არ არღებეს ასებულ წესრიგს, სამღერელო პირი უკულებელი აქვთ შე-
სრულობოდ იყო თვეისაფილია, უფლებები შეიმჩნევის გარეშე.

ოლნიშვნელის გამო სამუშავლო პირთ შეკრძლიათ შეასრულონ მონაცემები, ჯერის წერია, დასაფლავება¹⁾ და სხვა სარწყმულობრივი წესები დაბადების ქორწინებისა და გარდაცვალების აქტების ჩეგისურავისამდე, ამიერ დროს, რაღაც საქართველოს ს. ს. რ. კონსტიტუციონით მოქალაქეობრივი მდგრადირების აქტების ამონაშერის გაცემა მიეკუთხებული აქვთ „მშენ“-ის ორგანიზმების, სამუშავლო პირთა მიერ გაცემულ მოწმობას ამ თუ იმ სარწყმულო-

Digitized by srujanika@gmail.com

9 —

ბრიენ წესის შესრულების შესახებ არა აქეს არავთორი იურიდიული ძალა და იყო არ შეიძლება გამოყენებულ იქნას აღნიშნულ მონაცემის ნაცვლად.

ამ კირულიარით გაუქმდებულია შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატის მიერ ამ საგანჩე გამოცემული ყველა კირულიარი.

შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარის მთაცვილე ა. ქაფარაძე.

თუსტიციის სახალხო კომისარი — ვაჩევლი.

„კომიტისტი“, 1925 წ. იქნის 6 № 128.

დადგინდება № 42.

სრულიად საქართველოს ხაბუთა ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის პრეზიდიუმისა და საქართველოს სოც. ხაც. რესპ. სახალხო კომისარითა საბჭოთა.

მიწის კოდექსის მე-9 მუხლის შეცვლის შესახებ.

სრულიად საქართველოს ხაბუთა მე-2 მოწევების ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის მე-2 სესიის 1924 წლ. მარტის 10 თარიღისა და 77 № 2 დადგენილების მე-2 მუხლის თანამდებობის სრულიად საქართველოს ხაბუთა ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის პრეზიდიუმი და საქართველოს ს. ს. რ. სახალხო კომისარითა ხაბუთ დაგენერ:

მიწის კოდექსის მე-9 მუხლი შეიცვალოს შემდეგნაირად:

„მიწის საჩემებლობის უფლება საუკლის მეურნეობის საწარმოებლად აქეს საქართველოს სოციალისტური საბჭოთა რესპუბლიკის ყველა მოქალაქეს (განურჩევად სქესისა, ეროვნებისა და სარწმუნოებისა), ერთ მოსურვებს მიწის საკუთარის შრომით დამტკიცებას.

მოქალაქე, რომელიც მოსურვებს მიწის მიღებას თავისი შრომით დასამუშავებლად, მიღებს მიწის მიწადომელების სახალხო კომისარიატის სათანადო ორგანიზაციის, უკეთე ამ ორგანის მოქმედება სოცელის მუქრნეობისთვის გამოსადეგი სათადარივო მიწის ფონდა.

სრულიად საქართველოს ხაბუთა ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის თავმჯდომარე ფ. მაჩაჩაძე.

საქართველოს სოც. საბჭ. რესპ. სახალხო კომისარითა ხაბუთ თავმჯდომარე — შ. კლიავა.

სრულიად საქართველოს ხაბუთა ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის მდივანი — ს. თოდრია.

1925 წ. სექტემბრის 21.

ტფილისი — სახალე.

„კომიტისტი“, 1925 წ. № 222 სექტემბრის 27.

- 10

ପ୍ରକାଶନ କମିଶନ

საქართველოს სოც. საბჭ. რესპუბლიკის მიწის კოდექსის მუ-9 მუხ. შეცვლის გამო. სრულიად საქართველოს საბჭოთა კონტრალერიი ღმამსრულებელი კომიტეტი აუქტივს მიწის კოდექსის მუ-9 და 82 მუხლის შესახებ 1924 წ. იე-ნისის 4-ს თარიღით გამოცემულ თავის განვითარებას და ხელისადგენ გან-მარტივს:

1. კულტის მახსურს და მის ოჯახის წევრს მიწი მიკუცმა საერთო წესით (მიწა, კოდ. მე-9 და შემდეგი მუხლები), ამასთანავე საკოსს მიწის მიუქმის შესახებ გადასტურებს სამიზრო სააღვირომშელო ორგანო.

უკუთა თხოვნი თიგისუფლით ან ხათადარიგო მიწებიდან ხელისა და გაცემის შესახებ, უტოდა ერთია და იმავე დროს კულტის მსახურისა და ისეთი მოქალაქისაგან, რომელიც შშრომელ მიწიდომამქმედ მოსახლეობის ექვთნის და რომელიც კულტის მსახური არ არის, პირველ რიგში მიწით დაკმაყოფილებულ უნდა იქნეს ზომოსსენტრიული მოქალაქე.

ఈ క్షుల్చరీకి మిసెస్ రూజాబేస్ ట్రైగర్, రామేశ్వరాప్ మిట్టింగ్ నెయ్యెటో
ర్స్ వింగ్ ఫ్యాస్ ఫ్యాఫ్ట్రోస్ శ్రీమతిస్ బాగ్యాప్రభుత్వాశి, శ్రీమాన్ రామ్యుండ్ మిట్టింగ్ సార్గ్యాప్రభుత్వాశి
దిని ఉత్సవంలోని సహా శిశుమేల్ మిట్టింగ్ మార్గ్యాప్రభుత్వాన తానాధికారి, శ్రీమండ్రుభొంగ్
మిట్టి శ్రీమల్చుబా నామింగ్ రెఫ్యుల్మెంట్ మిట్టింగ్ లో ని శ్రీమిట్టెయ్యాశి, రాప్
క్యానోన్ శింగ్ అధికారిశ్రీన్మాల్, విషాంగ్ మిట్టింగ్ మార్గ్యాప్రభుత్వాశి
దిని ఉత్సవంలోని క్షుల్చరీకి మిసెస్ రూజాబేస్ ట్రైగర్.

2- მიავე კოდექსის 82 მუხლი, რომელთაც საქართველოს სოც. საბჭ. ჩებ-პუბლიკის ყველა მოქალაქეს, ვისაც კა სოფლიდ მუდმივი ცალკე მოსახლეობა აქვს, უნდა დაუტოვოს სამისახლო აღვილი, იმისდა მიუხედავად, აქეს ჩას თუ არა შეიწით შრომის უფლება,— ჰგულისხმობს აგრძელებ რელიგიური კულტის შეახვითავა საერთოდ.

ବ୍ୟାକରଣ ପାଠୀ, ପାଠୀଙ୍କୁ ପ୍ରସରିତ କରିବାକୁ
ପାଠୀଙ୍କୁ ପ୍ରସରିତ କରିବାକୁ ପାଠୀଙ୍କୁ ପ୍ରସରିତ କରିବାକୁ

ଶ୍ରୀମତୀ ପାତ୍ନୀ କଣ୍ଠାରୀ, ପ୍ରଦୀପ କଣ୍ଠାରୀ, ପାତ୍ନୀ କଣ୍ଠାରୀ

1925 W. Eng. 30

Digitized by srujanika@gmail.com

Հայոց պատմություն N 231. 1925 թ.

— 11 —

დ ა ღ ბ ი 6 0 ლ მ ბ ა № 124.

სრულიად საქართველოს საბჭოთა ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტისა—ეკლესიების გახსნა და რელიგიურ სიზოგადოებათა ჩეკისტაციის წესის შესახებ.

რათა მრავალ განხორციელებულ იქნეს ძირითადი კინონი სახელმწიფოსაგან ეკლესიის ჩიმოშორიების შესახებ (1921 წ. აპრილის 15-სა და 21 ნი-რის დეკემბერი), რომლითაც საქართველოს სოც. საბჭ. რესპუბლიკის მოქალაქეთათვის უზრუნველყოფილი საზოგადოებრივი ეკლესის თავისფლად ასრულება, სრულიად საქართველოს საბჭოთა ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტი აღვნის:

1) გუექტბულ იქნეს ყველა მომქმედი დაღვენილება, იმსტრუქცია და აღმინისტრობული განკარვულება, რაც შეეხება რელიგიურ საზოგადოებათ და ზღუდვებს საქართველოს სოც. საბჭ. რესპუბლიკის მოქალაქეთი შეირჩევის წელის თავისუფლად ასრულებას.

2) შემოღებულ იქნეს ჰემიოდ აღნიშნული შესი ეკლესიებისა და სამლოცველო სახლების გახსნისა და საქართველოს სოც. საბჭ. რესპუბლიკის მოქალაქეთა ხელში საზოგადომისათვის გადაცემისა, რომელთა გადაცემის შესახებ ხელისუფლების აღვილობრივ ორგანოებით შეთანხმება უკრ არ მომხდარა; ესვე წესი შემოღებულ იქნეს აგრძელებ წინად თახურული ეკლესიებისა და სამლოცველო სახლების გახსნისა და ვადაცემისათვის, ხოლო იგი არ კრიცელდება იმ სამხედრო ტაძრებზე, რაც სახელმწიფო და საზოგადოებრივ ორგანიზაციებს გადაეცა საქართველოს სოც. საბჭ. რესპუბლიკის სისიხოო კომისარით საბჭოს 1923 წ. იარის 8 თარიღით და 68 ნომრით გამოცემული დადგენილების ძილით:

ა) საქართველოს სოც. საბჭ. რესპუბლიკის მოქალაქეთ შეუძლიანთ მიღლონ საზოგადომისათვის თავისი საზოგადოების ტაძრები და სამლოცველო სახლები, აგრძელებ დათავსმასურებისა და რელიგიური წესებისათვის მიკუთვნებული ქანებია, რისთვისაც უნდა დაითხოვონ რელიგიური საზოგადოება, რომლის დამფუძნებელ წევრთა რიცხვი შეიღებ არ უნდა იყოს.

ბ) რელიგიური საზოგადოების წარმომადგენელინა ტაძრებს, სამლოცველო სახლებს და ქანების მიღლებენ საზოგადომისათვის აღვილობრივ აღმისარულებელ კომიტეტისაგან ხელშეკრულებით, უსისყიდვად და უვალებ თანამაც საქართველოს სოც. საბჭ. რესპუბლიკის რელიგიური კომიტეტის მიერ 1921 წ. აპრილის 15 თარიღით და 21 ნომრით გამოცემული დეკრეტის მე-15 შექლისა,

გ) ხელშეკრულების დადგებისას, რელიგიურ საზოგადოების რეგისტრაცია

უნდა ექნეს სათანადო მახრისა ან ქალაქის აღმისარულებელ კომიტეტში.

3) აღვილობრივი აღმისარულებელი კომიტეტის უარი ხელშეკრულების დაცემაზე ან რელიგიურ საზოგადოების რეგისტრაციის შეიძლება განხილვებულ იქნეს სრულიად საქართველოს საბჭოთა ცენტრალურ აღმასრულებელ კომიტეტში ერთ თვის ვადაზე იმ დღიდან, როდესაც ჩიბარებულ იქნება წერილობით დამაბუთებული დადგენილება უარის შესახებ.

— 12 —

4) ამა დადგენილების გამოკეშიმდე დაინსებული და რეგისტრაცია-ქმნილი რელიგიური საზოგადოება განაგრძობს თვეის ორსებობის თანალი რეგისტრაციის მოუხდენლად. დადგენილება ესე გაირცელდება იმ საოგადოებაზედაც.

5) რელიგიური საზოგადოება შეიძლება დაისურულ იქნეს მხოლოდ შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატის განკარგულებით იმ შემთხვევაში, უკეთე იყო საქართველოს სოც. საბჭ. რესპუბლიკის კონსტიტუციისა და კანონების საწინააღმდეგო მეთოდით იმოქმედებს.

6) დაწესებულება და თანამდებობის პირი, რომელიც ამა თუ იმ სახით წინააღმდეგობას გაუწევს ეკლესიის და სამლოცველო სახლის გახსნას და სხვ., ან დევნის აღმრავე იმ პირის წინააღმდეგ, ეინც ეკლესიის გახსნას ითხოვს, აგრეთვე ლეთის მსახურს, კულტის შესრულებისათვის დევნის დაუწყებს, პასუხს ავებს, როგორც ხელისუფლების გაღმეტებისათვის.

7) მეთვალყურეობა ამა დადგენილების მტკაცედ აღსრულებისათვის დაეკისრებათ იუსტიციისა და შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატებს და შაორე დაევალებათ ამა დადგენილების განსავითარებლად გამოსცენ სათანადო ინსტრუქციები.

სრულიად საქართველოს საბჭოთა ცენტრალური აღმა-
სრულებელი კომიტეტის თავმდებრე მ. ცხაკარა.

სრულიად საქართველოს საბჭოთა ცენტრალური აღმა-
სრულებელი კომიტეტის მდივანი ს. თოლია.

1924 წ. ნოემბრის 21.

ტფილისი—სასახლე.

გამოქვეყნებულია გაზ. „კომიტისტის“ №-ზი 1924 წ. ნოემბრის 23.

ეპლესიიგის გახსნისა და ჩელიგიზურ საზოგ. ჩემისტრა- ციის წესის შესახებ

0 6 6 0 8 4 0 0

იუსტიციისა და შინაგან საქმეთა სახალხო ძოშიარისატებისა.

სრულიად საქართველოს საბჭოთა ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის 1924 წ. ნოემბრის 21 თარიღით და 124 №-ით გამოცემული დადგენილების—„ეკლესიების გახსნისა და რელიგიურ სახოგადოებათა რეგისტრაციის წესის შესახებ“—ასრულებისათვის.

1. შემოღებულ იქნეს ქვემო აღნიშნული წესი საქართველოს სოც. საბჭ. რესპუბლიკის მოქალაქეთათვის, როგორც იმ ექლესიების გადაცემისათვის, რომელნიც წინად დახურულ იქნენ აღდილობრივი აღმინისტრატორული ხელისუფლების განკარგულებით, ისე იმ ეკლესიების გადასაცემად, რომელთა მოწმუნეობათვის გადაცემის შესახებ შეთანხმება ჯერ არ მომხდარა, (გარდა იმ სამ-

— 13 —

ხელით ტაძრებისა, რაც სახალხო კომისარით ხაბჭის 1923 წლ. იანვრის 8 თარიღის და 68 №-ის დადგენილებით გადაცეკათ სახელმწიფო და საზოგადოებრივ თრივენიზაციებს).

2. უკეთე მოქალაქეები, რიცხვით არა ნაკლებ 7 კაცისა, მოსახლეობების ოლიგოური საზოგადოების შედგენას და კულტივის ან სამლოცველო სახლის და ლიტომისახურებისათვის საჭირო ნიერების უსასყიდლოდ სარეგბლობისათვის მიღებას,—იმათ საამისო განცხადება უნდა შეიტანონ ადგილობრივ—შესრის ან ქალაქის აღმასრულებელ კომიტეტში.

3. განცხადებაში აღნიშნულ უნდა იყოს: а) რელიგიური საზოგადოების დამფუძნებელთა (უკეთე საზოგადოება ჯერ შედგენილი არ არის), ან წარმომადგენელთა სახელი, მამის სახელი და გვარი, ბ) რელიგიური საზოგადოების სახელწოდება, გ) დამფუძნებელთა საცხოვრებელი ადგილი და დ) სახელწოდება ეკლესიის (სამლოცველო სახლისა), რომლის ღვთისმსახურებისათვის მიღება სურთ მათ.

4. ადგილობრივი აღმასრულებელი კომიტეტი ქონებას და მის აღწერილობის გადასცემს ის მოქალაქეთ, რომელთაც განცხადეს სურვილი ამ ქონების სარეგბლობისათვის მოღებისა, ხოლო აღწერილობის შეირჩევას მიღება ცალს მიმღებთა ხელისნაწილით დაიტოვებს თვითმისათვის.

5. წინა შემთხვე ნახსნებ ეკლესიისა და ქონების მისაღებად საზოგადოების დამფუძნებელთა ან განცხარგულებელი ორგანიზაციების ხელშეკრულებას სათანადო მარჩის ან ქალაქის აღმასრულებელ კომიტეტითან.

შენიშვნა: სანიმუშო ხელშეკრულება ამასთანავე დართულია.

6. ხელშეკრულების დადების შემდეგ რელიგიური საზოგადოება წინასწარ გატარებულ უნდა იქნეს რეცესტრაციაში ადგილობრივ მარჩის ან ქალაქის აღმასრულებელ კომიტეტში, რაც შემდეგიც მის შეუძლიან დაიწყოს მოქმედება.

7. შემთხვევაში და ქონება დამფუძნებლებში მიღებას, იგინი რელიგიური საზოგადოების შედგენის შემდეგ დაიდება საეპისტოს (სამლოცველო სახლს) და ქონებას გადასცემენ რელიგიური საზოგადოების გამსარგელებელ ორგანიზაციას, და ქონების გადაცემის აქტს, აგრეთვე ცნობას რელიგიური საზოგადოების გამსარგელებელი ორგანიზო შემაცემის შესახებ, სადაც აღნიშნულ უნდა იქნეს განცხარგულებელი ორგანიზო თვითოველი წევრის სახელი, მამის სახელი და გვარი, —წარუდგენენ სათანადო აღმასრულებელ კომიტეტს.

8. ხელშეკრულებით, რომელიც დადება საეპისტო შენობის და ქონების უფასო სარეგბლობის შესახებ, რელიგიური საზოგადოების წარმომადგენელი (განცხარგულებელი ორგანიზო) პასუხს ავტობი, თუ მინდობილი სახალხო ქონება უკლებლად და წესიქრიად არ იქნება შენახული, აგრეთვე თუ ტაძარში წესიქრება დარღვეული იქნება.

9. ადგილობრივი აღმასრულებელ კომიტეტის უარი ხელშეკრულების დადებაზე არ რელიგიური საზოგადოების რეცესტრაციაზე შეიძლება განსაზირებულ იქნეს სრულად საქართველოს საბჭოთა ცენტრალურ აღმასრულებელ

— 14 —

კომიტეტში ერთი თვის ვადაზე ის დღიდან, ჩოდებიც ჩაბარებული იქნება წერილობითი დასახუთაშული დადგენილები უძრის შესახებ.

10. თვის საზოგადო კრებების დადგენილებათა აღსრულებისათვის, ავრე-ოვე საგვირეა წარმომადგენლობისათვის რელიგიური საზოგადოება თვის წრი-დან აირჩება წარმომადგენლებს (განმარტულებელ თრიანის), რომელიც უძლე-ბიან მიმდინარე შემორბის, იწვევენ საზოგადოების მიერ დანიშნულ ვადაზე სა-ზოგადო კრებებს და სხვ.

რელიგიური საზოგადოების ან მორწმუნებით ჯვეუფის სარეგებლობაში მყოფ სადგომში მორწმუნება ქრება ხდება თავისუფლად და ისე, რომ ყოველ ცალკე შემთხვევაში წინასწარი ნებამოთვა საქირი არ არის, მიუხედავად იმისა, თუ რამდენი ხალხი მონაწილეობს ან ქრებებზე; ამრიგოდე მონაცემი ქრება, მოწყვ-ული იმ საკოთხების გამო, რაც შეუხება ტაძრის დაცვა-შენიახების და საკულტო ქონებების გამცემულობას.

12. ქადაგება შეიძლება თავისუფლად, იმ პირობით-ვი რომ თავისი შინა-ა-რსით ქადაგება იყოს მარტოოფენ რელიგიური და რელიგიურ-დამრიგებელი ხასიათისა.

13. რელიგიური საზოგადოების ან მორწმუნებია ჯვეუფის წევრებს შეუ-ლიათ შეაგროვონ ნებაყოფლობითი შემოწირულებანი იმ ხარჯების დასაფირ-ებად, რაც დაკავშირებულია საქუატო ქონების სარეგებლობასთან, უკუსის მსახურობა და შეალიბელობა დაჭირავებასთან და სხვ.

14. გაუმჯობეს იქნეს კულა წინად გამოცემული ინსტრუქცია რელიგიურ საზოგადოებათა რეგისტრაციის, იგუავე ელექტოების და დათისმსისურებისა-თვის მიეკუთხებული ქონების სარეგებლობის წესის შეხახებ.

იუსტიციის სახალხო კომისარი ი. ვარძელია.

შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარი შ. მთავარი შეიძლო.

1924 წ. დეკემბრის 2.

ქ. ტფილის.

"კომუნისტი" № 280 1924 წ. დეკემბრის 7.

ხელშეკრულება.

(დანართი)

ჩენ, ქვემოთ ამიხა ხელის მოწყერთ, წარმომადგენელთ (ამ და ამ) რე-ლიგიური საზოგადოებისა, (ამი და ამ ადგილის ან ამ და ამ ქალაქში მცხო-ვრებით), დავთეთ ეს ხელშეკრულება (ამი და ამ) აღმისარენებელ კომიტეტთან, მისი რწმუნებულის თანამდებობა, სახელი და ფარი) ამ საბით მას შენა, რომ 192.. შეს... თვეს... დღეს... აღმასრულებელი კომიტეტისაგან უვალო და უფა-სო სარეგებლობისათვის მიეიღოთ (აქა და აქ) მდებარე (ესა და ეს დეთისმსახუ-რების შენობა) და დეთისმსახურების საგნები ჩვენი ხელმოწერით შემოწებული განსაკუთრებული აღწერილობით, შემდეგი პირობით:

1. მოელი ჩეენი (ქამ და ეს) რელიგიური სახოგადოება მოვალედ რაცეს თავს გაუფრთხილდეს მასზე გადაცემულ სახალხო ქონებას და ისარგებლოს ამ ქონებით მარტოთდენ მისი დანიშნულების შესაფერისად, ამისთან საზოგადოება კისრულობს მოელ პასუხისმგებლობას, ჩაბარებული ქონების სიმრთელისა და შენიშვნისათვის, აგრეთვე ამ ხელშეკრულებით ნაკისრი ყველა სხვა მოვალეობის შესრულებისთვის.

2. საზოგადოება მოვალეთ რაცეს თავს ტაძრებითა და იქ შენახულ ღვთის-შახურების საგნებით ისარგებლოს და ასარგებლოს ყველა ერთორწმუნებულ მარტოდენ რელიგიური მოხხოენილებათა დასაქმიაყოფილებლად.

3. საზოგადოება მოვალეთ რაცეს თავს მიიღოს ყოველი ღონისძიება იმათვეს, რომ მისაფას ჩაბარებული ქონება არ მოხმარდეს ისეთ შინაძე, რომელიც არ შეეცემა ამა ხელშეკრულების 1-ლ და 2 მუხლს.

კერძოდ საზოგადოება მოვალე აქტალოს მის გამგებლობაში გადასრულ ღვთისმსახურების საფომში:

ა) საბჭოთა ხელისფუტლების სამტროდ მიმართული პოლიტიკური კრებულის გამართვა;

ბ) საბჭოთა ხელისფუტლების ან მისი ცალკე წარმომადგენლის წინააღმდეგ მიმართული წიგნების, გროვნების, გურიულების და ეპისტოლების დარიგება და გაყიდვა;

გ) საბჭოთა ხელისფუტლების ან მისი ცალკე წარმომადგენლის წინააღმდეგ მიმართული ქადაგების და სიტყვების წარმოთქმა;

დ) მცხოვრებთა საბჭოთა ხელისფუტლების წინააღმდეგ ამხედრების მიზნით ხარის რეერთ განვაჭის ატება და ხალხის მოგროვება.

4. საზოგადოება მოვალეა თავისი სატარით გამჭიოს.... ტაძრის (ან სხვა ღვთისმსახურების შემობის) და იქ ტაძრიში დაცული საგნების შენახვისათვის საჭირო მიმდინარე ხირკები, სახელდობრი: რექონტრი, გათხობა, დაზღვევა, დაცვა, გასტურება გალებისა, გადასიხადებისა, აღგაღლობრივი შენაწერისა და სხვა.

5. საზოგადოება მოვალეა იქნიოს ღვთისმსახურების ქონებისა საინვენტარო იღწევრილობა, ხადაც შეტანილი უნდა იქნას რელიგიური კულტის ურველი ახლად შესული (შეწირულებით, სხვა ტაძრებიდან გადაცემით ან სხვა გზით) სივანი, რომელიც ცალკე მოქალაქეების ქერძო საეკონომიკური ქონებას არ შეადგენს.

6. საზოგადოება მოვალეა, როცა ღვთისმსახურება არ სწირმოებს, შეუზეას ტაძრიში აღმსარებლებელი კომიტეტის წარმომადგენელი ქონების დროგამშეებით შესძორწებლად და დასათვალიერებლად.

7. მიღებული ქონების დაკარგვის ან გაუფეხისათვის საზოგადოება პასუხს აგებს იმ ზარალის ფარგლებში, რომელიც ქონების მოუვა.

8: საზოგადოება მოვალეა, უკეთ საქართველო იქნება მიღებული ქონების უკანე ჩაბარება, ჩააბაროს იყი იმ სხით, რა საზითაც მან მიიღო სახარებლოდ და შესანაბად.

9. უკო საზოგადოება მოისურებს ხელშეკრულების მოსპობას, იგი მოვა-

- 16 -

ლეკა ამის შესახებ წერილობით აცნობოს აღმასრულებელ კომიტეტს, ამისთვის
მა განცხადების შეტანილან ერთი კერძის გამსაჟღობაში ის-ხელი ექვეულება
ძალაში რჩება და საზოგადოება პასუხს აყებს მისი აღსრულებისთვის; საზოგა-
დოება მოვალეა იგრეოვე ამ ხის განმავლობაში ჩამარის მის მიერ მიღებუ-
ლი ქონება.

10. სახოგადოების ყოველ წელს, რომელსაც ხელშეკრულებაზე ხელი უწერია, შეუძლია გაიღის ხელშეკრულების მონაწილეთა რიცხვიდან; ამისთვის მან წერილობითი განცხადება უნდა შეიტანოს აღმასრულებელ კომიტეტი, შეავსონ და გვია ის განცხადება პირს პასუხისმგებლობისაგან მოელი იმ ზარალისთვის, რომელიც სახალხო ქონებას მოუყიდა იმ ხნის განმავლობაში, რაღესაც გასული წელი მონაწილეობას იღებდა იმ ქონებას სარეცოლომაში და გამჭვილობაში, იმ დროისთვის, კითხვა იყო სათანადო განცხადებას შეიტანდა.

“ ամ եղլՇյըր՛ւլցիս լրջանու ռնաւեթա... աղմանուլցիւր կրմուցիս և պմուցիս, նուլու սահնաւուտ Շմբովմեծուր մալու զայդուրա հոյն, սանցաւուցին թահնումաւցերյալու, հոմելուապ ամ եղլՇյըր՛ւլցիս եղլ զայդյուրա և հռմելուապ 1924 թ.... աղմանուլցիւր հրլուցոյնու մենանու և սամարգյելուր հոյութումանունքիս Շմբունու ու մատօնի գալուրու սաշնչուու ։ ”

11. უკუთხ სახელგადოება ამ ხელშეკრულებიდან გამომდინარე მოყვალეობათა შესასრულებლად არ მიიღებს ყველა შესაძლებელ ურთისძიებას, ხელშეკრულება ეს საონაზო აღმისაჩულებელ კომიტეტს მიერ შეიძლება მოსპობილი იქნას ხოლო ის შემთხვევაში, როდესაც ხელშეკრულება აშენდა იქნება დარღვევა, რამაცშევრი პასუხს აღწერ სისხლის სმიაროლის წესით.

გამოჟუნებული და დამოწმებული ლიტერატურა:

1. Духовный вестник грузинского экзархата. 15-ого марта №6, 1906, г. დამატება — ქართული განყოფილება.
2. ზაზა ვაშაყმაძე, ეკლესიისა და სახელმწიფოს ურთიერთობა საქართველოში 1990-2010 წწ., თბ., 2011.
3. საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის სამართლებრივი აქტების კრებული 1918-1921, თბ., 1990.
4. საქართველოს კონსტიტუცია, მიღებულია საქართველოს დამფუძნებული კრების მიერ 1921 წლის 21 თებერვალს, თბ., 1992 წ.
5. სრულიად საქართველოს საკათოლიკოსო სინოდის უწყებათა კრებული №1, ტფილისი, 1927 წ.

